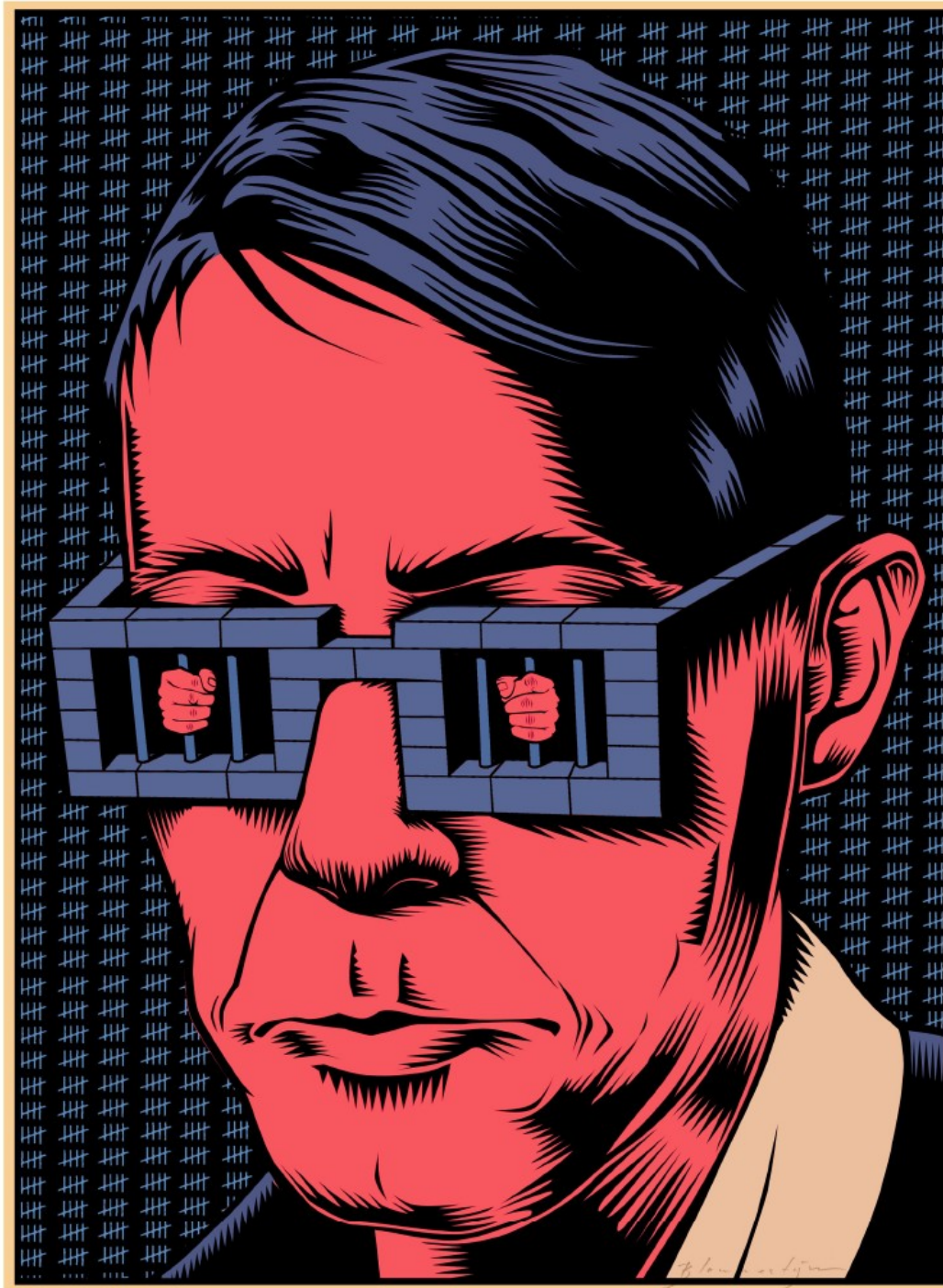

Waarom vluchten gedetineerden vlak voor hun vrijlating?

‘Bieten oogsten, is dat nuttig voor

Waarom ontsnapt iemand uit een open instelling, vlak voor hij vrijkomt? 'Ze hielden ons in Ruselede aan het lijntje. Je verricht er slavenwerk en hebt geen moment voor jezelf', zegt een ex-gedetineerde, die meermaals wegbleef.

VAN ONZE MEDEWERKERS
KOBA RYCKEWAERT
JUSTINE VERGOTTE

BRUSSEL | Vorige week ontsnapte opnieuw een gedetineerde uit de open gevangenis in Ruselede, de vierde in nog geen twee weken tijd. 'Ik begrijp dat heel goed,' zegt Karel*, een ex-gedetineerde die meermaals in Ruselede verbleef. 'Ze beloven je tijdens het intakegesprek dat je snel zult vrijkomen, maar daarna wordt alles op de lange baan geschoven. Ze beginnen maar niet aan je dossier, ze sturen je aanvragen voor uitgaansvergunningen en penitentiair verlof te laat door. In gesloten gevangenis gaat het juist sneller.' Echt ontsnappen deed Karel nooit, bewust niet terugkeren uit penitentiair verlof wel.

Specialisten konden de ontsnapingen moeilijk verklaren. 'Ontsnappen uit een open gevangenis is natuurlijk gemakkelijker, maar het is een weinig rationele keuze', vindt Tom Vander Beken, hoogleraar strafrecht aan de UGent. Toch gebeurt het gemiddeld twaalf keer per jaar. Een onderschatting, meent Karel. 'Toen ik in Ruselede zat, namen er zeker twee per week de benen of keerden niet op tijd terug.'

'De meesten ontsnappen vlak voor de zomer en rond Kerstmis. Dat zijn gasten wier uitgaansvergunning in het water viel. De directie krijgt een maand om je aanvraag door te sturen naar Brussel. Als ze te laat is, begint de hele procedure opnieuw. Zo zakt de moed je in de schoenen', vertelt Karel. 'Een van de onlangs ontsnapte gevangenen stond op de wachtlijst voor Kompas (een therapeutisch programma voor drugsverslaafden, red.), maar zijn overplaatsing werd telkens uitgesteld.' Het drugsprogramma in Ruselede zelf is volgens Karel 'niet meer wat het was'. 'Het programma heet B.Leave en staat hoog aangeschreven, maar het lijkt tegenwoordig nergens op. Toen ik er tien jaar geleden zat, deden ze vijf drugstests per dag, nu zit de zogenoemde drugsvrije afdeling vol met drank en dope.'

Pains of freedom

Open gevangenis zijn erop ge-

je leven na de cel?'

richt om de overgang van opsluiting naar vrijheid minder abrupt te laten verlopen, maar volgens Karel veroorzaakt de overplaatsing vooral een schokeffect. 'Je hebt jarenlang achter slot en grendel geleefd en plots krijg je de sleutel van je eigen *chambrete* in handen. Na twee weken mag je al zonder cipier joggen in het bos vlakbij. De meeste gedetineerden kunnen niet omgaan met die bruske overgang.'

De Noorse socioloog Victor Lund Shammas beschreef de 'pains of freedom', die gedetineerden in open gevangenis ervaren: de ambigue vrijheid van een open inrichting kan hen angstig en verward maken. Maar hij betwijfelt of dat de reden is waarom gedetineerden ervandoor gaan. 'Ontsnappings zijn vaak impulsieve beslissingen. Soms willen gedetineerden stoom afblazen na slecht nieuws van buiten, of voelen ze de plotse drang om te drinken of drugs te gebruiken.'

Of misschien verveelden de gedetineerden zich te pletter, stelt Shammas. 'Ontsnappings kunnen een indicatie zijn dat een gevangenis een onvoldoende stimulerende omgeving is.' Ook hier ziet Karel een groot verschil tussen Ruiselede vandaag en tien jaar geleden. 'Vroeger waren er geregeld activiteiten, nu gaan we misschien een keer per jaar muur klimmen. Verder is het dag in dag uit bieten oogsten en koeienmest scheppen. Boerenwerk dat je helemaal niet voorbereidt op de arbeidsmarkt. En dat voor een euro per uur, dat is slavenarbeid. Na twee dagen bieten trekken putje winter raak je je bed niet meer uit.' De boerderij die Ruiselede runt, is financieel onafhankelijk en levert aan de reguliere markt.

Natuurlijke vrijheidsdrang

Ontsnappen uit de gevangenis is niet strafbaar. 'Het achterliggende idee is dat mensen een natuurlijke vrijheidsdrang hebben die je niet mag of kan onderdrukken', zegt Vander Beken. Daar komt binnenkort wellicht verandering in, want het ontwerp van strafwetboek van minister van Justitie Koen Geens (CD&V) maakt dat wel strafbaar. Zowel CD&V, N-VA als Open VLD zijn voorstander.

Geweld gebruiken of schade berokkenen tijdens een ontsnapping is wel strafbaar. De directie van Ruiselede communiceerde aanvankelijk dat twee ontsnapte gedetineerden een cipier bedreigden en een deur forceerden. Later zei Geens dat er volgens de directie geen strafbare feiten werden gepleegd. Noch de woordvoerder van het Gevangeniswezen noch die van de minister kan de tegenstrijdige informatie verklaren. 'Ik geloof niet dat ze een cipier bedreigden en deuren forceren hoeft ook niet. Trek een kap aan, loop het

'Het open systeem werkt alleen als gedetineerden genoeg redenen hebben om te blijven, zoals onderwijskansen en werk'

VICTOR LUND SHAMMAS
Socioloog

veld uit en je bent vrij,' stelt Karel.

'De werking van Ruiselede tegen het licht houden is belangrijker dan een debat over de strafbaarheid, zeker bij een rist ontsnappings', oordeelt Victor Lund Shammas. 'Het kan kopieergedrag zijn, maar ook een uiting van een intern probleem. Het open systeem werkt alleen als gedetineerden genoeg redenen hebben om te blijven, zoals onderwijskansen en werk.'

'De meeste gedetineerden die in Ruiselede toekomen, willen terug naar een gesloten gevangenis', vertelt Karel. 'En dat is niet makkelijk. Je moet al een tuchtsanctie krijgen of gaan lopen.' Dat de twee ontsnapten na hun arrestatie terugkeerden naar een gesloten inrichting, ziet Karel veeleer als een meevaller dan als een straf. 'Buiten even stoom afblazen en daarna terug naar de rust van gesloten detentie, dat was volgens mij hun redenering.'

Snijdende vrijheid

Toch is hij niet tegen open detentie op zich. Zo is hij heel lovend over de halfopen gevangenis in Hoogstraten. 'Daar beginnen ze snel met je dossier en houden ze je niet aan het lijntje. Je krijgt er ook een eigen kamer, in Ruiselede breng je dag en nacht in een leefgroep door. Als je jarenlang alleen of met tweeën in een cel hebt gezeten, is het lastig om plots geen enkel moment voor jezelf te hebben.'

'In Hoogstraten kun je ook een VDAB-opleiding volgen om sneller werk te vinden na je vrijlating', zegt Karel. Die voorbereiding op de terugkeer naar de samenleving is voor hem cruciaal. 'Eigenlijk begint je straf pas als uit de gevangenis komt. Zowel in open als gesloten gevangenis bereiden ze je daar veel te weinig op voor. Je wordt buitengezet zonder geld, job of woning en je moet het maar uitzoeken.'

Momenteel is Karel werk- en thuisloos. Vrijheid is voor de meeste gedetineerden een tweesnijdend zwaard. Uit buitenlands onderzoek blijkt dat het aantal zelfdodingen bij gedetineerden piekt vlak na hun vrijlating. De helft van de ex-gedetineerden vindt geen werk en ongeveer zes op de tien recidiveert. Een derde van de Vlaamse daklozen heeft een gevangenisverleden.

Chris De Vidts, de directeur van het Penitentiair Landbouwcentrum in Ruiselede, en Kathleen De Vijver, woordvoerder van het gevangeniswezen, wensten niet te reageren op de getuigenis van Karel.

(* Karel is een pseudoniem)

'De ontsnapte gevangenen wilden volgens mij terug naar de rust van gesloten detentie'

KAREL
Ex-gedetineerde

Dit is een artikel van productiehuis Sonderland, met de steun van het Vlaams Journalistiek Fonds.

Nooit eerder zoveel ritten geschrapt

'1.000 euro voor nieuwe chauffeurs bij De Lijn'

Vorig jaar werden meer dan 200.000 ritten van De Lijn geschrapt. Er komt een rist maatregelen, waaronder een startpremie van 1.000 euro voor wie voor De Lijn wil werken.

BRUSSEL | Als er op iedere bus of tram die in 2018 werd geschrapt slechts tien mensen stonden te wachten, dan werden vorig jaar meer dan twee miljoen (potentiële) reizigers teleurgesteld. 200.015 ritten werden geschrapt, dat is meer dan een vervijfvouding in vergelijking met 2013.

In haar verdediging wijst De Lijn naar de 98,2 procent van de 11 miljoen ritten die wél wordt gereden. 'Maar we zijn ons ervan bewust dat voor de reiziger elke geschrapt rit er een te veel is', zegt woordvoerder Inge Debruyne. Twee derde van de geschrapte ritten wijt De Lijn aan stakingsacties, een vijfde aan personeelstekort.

Gepensioneerden

Ondanks verwoede aanwingscampagnes blijven heel wat vacatures openstaan. Dit jaar zijn er 570 nieuwe chauffeurs nodig, 120 vacatures moeten nog worden ingevuld. Chauffeur is een knelpuntberoep. Al nam De Lijn volgens Debruyne verscheidene maatregelen om het personeelstekort weg te werken. Zo wordt de taalvereiste Nederlands minder streng en worden grammaticale fouten door de vingers gezien. De Lijn wil ook (brug)gepensioneerden inschakelen op hun vertrouwde lijnen van vroeger. 'We willen alleen niet toegeven op

het vlak van veiligheid en rijvaardigheid.'

De vervoersmaatschappij krijgt, na de bekendmaking van het trieste dieptepunt wat het aantal geschrapte ritten betreft, extra hulp van Vlaams minister van Mobiliteit Ben Weyts (N-VA). 'Ik wil een startpremie van 1.000 euro invoeren om het aantrekkelijker te maken om te komen werken bij De Lijn.'

Jan Coolbrandt, voorzitter van ACV Openbare Diensten, twijfelt aan de cijfers die de vervoersmaatschappij bekendmaakte. 'Ze proberen vermoedelijk het enorme personeelstekort te verdoezelen door de grootste problemen aan stakings toe te schrijven.'

De vakbondman zegt dat er hoognodig nieuwe chauffeurs moeten worden aangevraagd. 'Wij pleiten voor een voortraject, waardoor ook mensen die minder lang naar school geweest zijn, de mogelijkheid krijgen om chauffeur te worden. Het is niet omdat je de opleiding aanpast aan dat soort kandidaten dat je geen goede opleiding meer kunt organiseren. Daarnaast moet de chauffeur een hoger loon krijgen en moet De Lijn aan zijn arbeidsorganisatie werken. Maak gewoon betere roosters. Nu ligt de werkdruk veel te hoog en moeten chauffeurs hyperflexibel zijn.' (thw)

'Maak gewoon betere roosters. Nu moeten chauffeurs hyperflexibel zijn'

JAN COOLBRANDT
ACV Openbare Diensten

AANKONDIGING OPENBAAR ONDERZOEK

Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan R4 knoop Wachtebeke

Op 24 mei 2019 heeft de Vlaamse Regering het ontwerp gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan R4 knoop Wachtebeke voorlopig vastgesteld, voor het ombouwen van de R4 Oost tot primaire weg, ter hoogte van het verkeersknooppunt in Wachtebeke.

De Vlaamse Regering zal pas een definitieve beslissing over het plan nemen na een openbaar onderzoek. Het openbaar onderzoek loopt van 30 juli tot en met 27 september 2019. De bevolking wordt uitgenodigd haar opmerkingen over het plan te geven. Iedereen kan deelnemen. Het plan ligt tijdens die periode op de volgende plaatsen ter inzage:

- In het gemeentehuis van Wachtebeke, Dorp 61, 9185 Wachtebeke;
- In het administratief centrum Zuid van de stad Gent, W. Wilsorplein 1, 9000 Gent;
- bij de afdeling GOR in Graaf de Ferrarisgebouw, Koning Albert II-laan 20, 1000 Brussel.

U kunt het plan ook downloaden van de website www.omgevingvlaanderen.be.

Er wordt een publiek participatiemoment georganiseerd, doorlopend van 19u tot 21u, op maandag 16 september 2019 in het GC Cultuurhuis Safariken, Dr. J. Persynplein 6, 9185 Wachtebeke. Van harte welkom!

Opmerkingen kunnen worden ingediend tot uiterlijk vrijdag 27 september 2019 via de website www.omgevingvlaanderen.be. Reageren kan ook per brief. Overhandig uw brief tegen ontvangstbewijs bij de gemeente Wachtebeke of bij het administratief centrum Zuid van de stad Gent of verstuurt de brief naar Departement Omgeving, afdeling GOR Graaf de Ferrarisgebouw, Koning Albert II-laan 20 bus 7, 1000 Brussel.

DEPARTEMENT
OMGEVING

Vlaamse
overheid

www.omgevingvlaanderen.be